

POLITIET

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep.
0031 OSLO

INNLANDET POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
201604823-18

Vår referanse:
201700581-6 500

Sted, Dato
28.03.2017

HØRING – NOU 2016:24 NY STRAFFEPROSESSLOV

Innledning

Vi viser til Politidirektoratets brev av 12. januar 2017 og 22. februar s.å. og avgir med dette høringsuttalelse fra Innlandet politidistrikt.

Straffeprosessutvalget har gjennomgående gjort et meget godt stykke arbeid. Vi kan slutte oss til store deler av lovutkastet. I høringsuttalelsen er det naturlig å rette oppmerksomheten mot de punkter hvor vi har merknader.

Kapittel 6 ("Informasjons- og kommunikasjonsteknologi")

Pkt. 6.5.2 ("Lyd- og bildeopptak av politiavhør")

Vi er enige i forslaget om lovfesting av et pålegg om å ta opp politiforklaringer med lyd og bilde. Selv om dette allerede følger av riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016, er det et viktig signal å innta en regel om dette i loven.

Pkt. 6.5.3 ("Opptak under rettsmøter")

Pkt. 6.5.4 ("Særlig om bruk av lyd- og bildeopptak under hoved- og ankeforhandling")

Vi er enige i at det skal tas opptak med lyd og bilde av forhandlingene i rettsmøter, samt at det under ankeforhandling skal finne sted gjenbruk av forklaringer fra første instans.

Kapittel 8 ("Påtalemyndigheten og dens virksomhet")

Pkt. 8.2.6 ("Særlig om instruksjons- og omgjøringsmyndighet internt i påtalemyndigheten")

Vi er enige i at det bør lovfestes at politimester og embetsleder på statsadvokatnivå kan instruere underordnede ved samme tjenestested.

INNLANDET POLITIDISTRIKT

Pkt. 8.3.4 ("Objektivitetsplikten")

Vi er enige i at aktor bør ha plikt til å frafalle tiltalen dersom han kommer til at beviskravet ikke er oppfylt. Mellomløsningen som følger av gjeldende rett – å nedlegge påstand om frifinnelse – savner en god begrunnelse og bør derfor fjernes.

Pkt. 8.4.1 ("Påtalekompetanse")

Vi støtter utvalgets forslag om utvidelse av politiets påtalekompetanse og kan ikke se at det knytter seg betenkeligheter til å la politiet ta ut tiltale i de aktuelle sakstyper.

Oppheving av ordningen med utvidet påtalekompetanse

Utvalget foreslår å oppheve ordningen med utvidet påtalekompetanse. Når det i tillegg foreslås en generell utvidelse av påtalekompetansen i politiet (som vi støtter), innebærer dette en betydelig økning i påtalekompetansen til politijurister uten erfaring fra påtalemyndigheten. Det medfører også en tilsvarende reduksjon i statsadvokatens kontroll med kvaliteten på arbeidet til den nyansatte. For å ivareta kvalitetskontroll må det innad i politiet tenkes nytt, med en mer formalisert oppfølging av nyansatte. I tillegg må en del av statsadvokatens styrkede fagledelse settes inn her. I den grad ordningen med utvidet påtalekompetanse oppheves må det innføres et system der man må faglig kvalifisere for å avgjøre saker.

Kompetanse til å henlegge saker

Det er positivt at påtalemyndigheten i politiet gis kompetanse til å henlegge alle straffesaker. Dagens skille mellom saker med og uten siktet i påtaleinstruksen er for det første begrunnet i at saker med siktede bevismessig står i en annen stilling. For det andre ble det pekt på at i saker hvor noen har vært fengslet vil henleggelse få betydning for spørsmålet om erstatning for uberettiget straffeforfølgning (NOU 1984:27 på side 149). Saker med siktede kan stå i en annen bevismessig stilling, men det er ingen automatikk i det. Man kan ha sterk mistanke i en sak uten siktet, og det kan på den annen side foreligge en siktelse uten at det er mer enn skjellig grunn til mistanke. Spørsmålet om et eventuelt erstatningsansvar har ingen plass i valg mellom henleggelse og tiltale, og heller ikke ved valg av begrunnelse for henleggelsen. Å oppheve dette skillet er også en naturlig konsekvens av utvalgets forslag i punkt 9.2 om å bruke begrepet «mistenkte» som samlebetegnelse og sløyfe «siktet».

Det vil i utgangspunktet fremstå som en svekket kvalitetssikring at de sakene som i dag blir behandlet på to nivåer, etter forslaget ikke vil bli det. I en del av disse vil det være en fornærmet med klageadgang, og som dermed vil kunne kreve at saken vurderes av statsadvokaten. Sakene uten fornærmet bør i stedet være gjenstand for gjennomgang ved statsadvokatens inspeksjoner.

Kapittel 9 ("Mistenkte og forsvareren")

Pkt. 9.2 ("'Mistenkte' og 'siktede'")

Vi er enige i at det ikke er noen grunn til å beholde skillet mellom mistenkte og siktede og viser til utvalgets begrunnelse som er dekkende for vårt syn. Pressen er meget opptatt av

hvorvidt noen har status som siktet, men dette kan ikke være noe viktig argument for å opprettholde skillet. Siktelsesdokumentet er imidlertid sentralt under etterforskningen, jf. blant annet riksadvokatens rundskriv nr. 2/1983, særlig på grunn av at den funksjon det innehar med hensyn til ivaretagelse av retten til kontradiksjon. Fjerning av siktet begrepet bør ikke føre til at praksisen med bruk av siktelsesdokumenter blir avvirket.

Pkt. 9.3 ("Vernet mot tvungen selvinkriminering")

I Rt. 2013 side 323 avsnitt 36 oppsummerte Høyesterett innholdet i forbudet mot tvungen selvinkriminering slik:

"Selvinkrimineringsforbudet – eller retten til å forholde seg taus – gjelder på strafferettens område. Det innebærer at en som er siktet for en straffbar handling, ikke skal utsettes for press til å forklare seg om forholdet. En annen side av prinsippet er at et bevis som er fremkommet under tvang før personen var siktet, ikke uten videre kan benyttes i en straffesak."

Det fremgår av kjennelsens avsnitt 37 at spørsmålet om status som "siktet" ble vurdert opp mot både straffeprosessloven og EMK. At det i det minste må foreligge en siktelse i EMKs forstand ("criminal charge"), er etter gjeldende rett et grunnvilkår for at vernet mot tvungen selvinkriminering skal komme til anvendelse, jf. Rt. 2011 side 800 avsnitt 61 og Ørnulf Øyen, Vernet mot selvinkriminering i straffeprosessen (2010) side 22.

Forslaget om å lovfeste forbudet mot tvungen selvinkriminering – sammenholdt med opphevelsen av skillet mellom mistenkte og siktede – har en etter vårt syn uheldig konsekvens: Forbudet mot tvungen selvinkriminering blir utvidet til også å verne en mistenkt som ikke er siktet i relasjon til hverken straffeprosessloven eller EMK. Selv om bestemmelsen i utkastet kun omtaler "tvang" – ikke "press" – kan ikke vi lese utkastet annerledes enn at forbudet blir utvidet. Etter vår oppfatning er dette negativt, i første rekke på grunn av politiets behov for å kunne foreta infiltrasjon. Ved slik skjult etterforskning har politiet som kjent et verdifullt handlingsrom i fasen før mistenkte er å anse som "charged", jf. blant annet Asbjørn Strandbakken, Uskyldspresumsjonen (2003) side 210 og riksadvokatens avgjørelse av 18. februar 2002, publisert i Tidsskrift for Strafferett 2002 nr. 3 side 266-269.

Når det gjelder juridiske personer, er vi enige med utvalget i at disse ikke burde være vernet av forbudet mot tvungen selvinkriminering. Imidlertid har Høyesterett lagt til grunn at vernets anvendelse på juridiske personer følger av EMK artikkel 6. Som kjent skal EMK ved motstrid gå foran annen norsk lovgivning, jf. menneskerettsloven § 3, jf. § 2 nr. 1, og lovgiver kan ikke endre Høyesteretts fortolkning av gjeldende EMK-rett. I lys av dette er det vanskelig for oss å forstå hvordan lovgiver kan innskrenke rekkevidden av vernet mot tvungen selvinkriminering for så vidt gjelder juridiske personer, slik utvalget foreslår.

Pkt. 9.4 ("Retten til representasjon")

Vi vil på det aller sterkeste fraråde innføring av den foreslåtte regel om rett til forsvarer forut for første politiavhør når mistanken gjelder en sak som kan føre til ubetinget fengsel, samfunnsstraff eller ungdomsstraff. For det første vil en regel med et slikt innhold undergrave formålet med tiltaket "Politiarbeid på stedet", jf. Handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet. For det annet kan vi ikke se at det er behov for noen slik utvidelse. Vi er selvsagt godt kjent

med – og forholder oss lojalt til – de retningslinjer Høyesterett trakk opp i Rt. 2015 side 844. Imidlertid bør ny straffeprosesslov videreføre nettopp denne terskel for oppnevning etter alternativet "særlige grunner". For at retten til forsvarer på dette grunnlag skal være effektiv, bør påtamyndigheten gis kompetanse til å beslutte oppnevning, slik regelen er ved pågripelser og tilrettelagte avhør.

Vi har ikke innvendinger mot regelen om at mistenkte får rett til forsvarer når fornærmede har fått oppnevnt bistandsadvokat.

Videre er vi positive til forslaget om å senke terskelen for forsvareroppnevning ved pågrep og ved såkalt forenklet behandling.

Imidlertid kan vi ikke følge utvalget når det vil gi rett til forsvarer i tilfellene hvor påtalemyndigheten beslutter innlevering av pass eller førerkort mv. Adgangen til rettslig overprøving ivaretar mistenktes rettsikkerhet i tilstrekkelig grad, og vi kan ikke se at det uten videre kan legges til grunn – slik utvalget synes å gjøre – at det blir mindre rettslig prosess av å bringe inn advokater på disse stadier av sakene, kanskje tvert imot.

Kapittel 10 ("Fornærmede, etterlatte, skadelidte og bistandsadvokaten")

Pkt. 10.3.1 ("Partsstatus")

I likhet med utvalget er vi av den oppfatning at fornærmede og etterlatte ikke bør gis stilling som part i straffesaken, og vi nøyer oss med å vise til utvalgets begrunnelse, som er dekkende for vårt syn.

Pkt. 10.3.4 ("I hvilke saker skal fornærmede og etterlatte ha krav på bistandsadvokat?")

Vi er meget tilfredse med – og stiller oss bak – utvalgets forslag til justering i begge retninger av retten til å få oppnevnt bistandsadvokat. Med sitt forslag tar utvalget til orde for å rette opp den eksisterende skjevheten mellom mistenkte og fornærmede hva gjelder retten til bistand. I utkastet avgrenses dessuten retten til bistandsadvokat på en fornuftig måte, sett hen til hvilke sakstyper det faktiske er behov for slik hjelp i. Videre støtter vi forslaget om å innføre en skjønnsmessig unntakshjemmel.

Kapittel 11 ("Domstolene. Rettens sammensetning")

I utkastet § 5-11 er påtalemyndigheten gitt adgang til – uavhengig av hva som følger av § 5-10 – å velge det verneting "der saken antas lettest å kunne bli opplyst", blant annet dersom det er "hensiktsmessig for sakens opplysning". Dette er en utvidelse i forhold til gjeldende rett, og som vi hilser velkommen, forutsatt at regelen i påtaleinstruksen § 1-1 første ledd blir endret tilsvarende. I saker som gjelder lovbrudd begått på tvers av politidistriktenes grenser – for eksempel narkotikasaker – har vi flere ganger erfart at etterforskningen "starter" hos oss og ender opp et helt annet sted. Da er det upraktisk å måtte ta ut tiltalen ved stedlig domstol, særlig dersom vernetinget ligger utenfor vårt statsadvokatembetes stedlige kompetanse. I ett tilfelle var statsadvokaten i utgangspunktet tiltalekompetent, men de straffbare handlingene

var begått utenfor embetets stedlige virkeområde. Saken måtte da sendes riksadvokaten for tildeling av stedlig påtalekompetanse, hvilket medførte unødvendig ressursbruk og forsinkelse.

Kapittel 12 ("Innsyn")

Pkt. 12.4.1 ("Innsynsrettens omfang og valg av systematikk")

Vi støtter utvalgets forslag om å omdøpe gjenstanden for innsyn til "sakens opplysninger". Dette begrepet gir i større grad uttrykk for hva det i realiteten er tale om å gi innsyn i. Videre synliggjøres dokumentasjonsplikten ved at opplysninger det gis innsyn i nødvendigvis må fremgå av et dokument.

Det er etter vårt syn god lovgivningsteknikk å definere gjenstanden for innsyn i kapittelets første paragraf og "gjenbruke" denne i fortsettelsen.

Det bør etter vår oppfatning foretas en mindre justering av utkastets hovedregel, jf. § 6 1 annet ledd første punktum: Riktignok dekkes de fleste situasjoner av begrepene "etterforskningen" og "rettens behandling", men det kan også tenkes annen saksbehandling, for eksempel behandling av en begjæring om gjenåpning. Hovedregelen bør ta høyde for dette. Videre bør det tas inn i loven hva som menes med "saken", det vil si hvordan en skal identifisere den sak som er – eller har vært – under etterforskning/behandling. Tiltalen er det styrende element når saken er kommet så langt. På etterforskningsstadiet vil mistanken i utgangspunktet være avgjørende. Ved etterforskning av ulykker trenger det imidlertid ikke foreligge mistanke. Da antas det å være hensiktsmessig å la "undersøkelsen" være retningsgivende for hvilken sak det gjelder.

Lovfesting av de ulike unntak i utkastet § 6-1 annet ledd annet og tredje punktum er etter vårt syn et tilfredsstillende tiltak. Presiseringen på side 565 i utredningen om at henvisningen i annet punktum til informasjon som "foranlediget etterforskningen", omfatter både informasjon som foranlediget selve etterforskningen og informasjon som har ført til iverksettelse av konkrete etterforskningssteg, er viktig. Unntaket følger også av gjeldende rett, og med samme rekkevidde – jf. forutsetningsvis Rt. 1993 side 1121, Rt. 2005 side 198 og Rt. 2007 side 1435 avsnitt 33 – selv om enkelte forfattere er av motsatt oppfatning, se Ingvild Bruce og Geir Sunde Haugland, *Skjulte tvangsmidler* (2014) side 309. Av pedagogiske hensyn bør presiseringen fremgå av loven. Unntaket om "[i]nformasjon som stammer fra politiets forebyggende virksomhet" har selvstendig betydning for de tilfellene hvor det parallelt med etterforskningen drives annen virksomhet som har materiell tilknytning til straffesaken, for eksempel en SARA-vurdering. Selv om det følger av hovedregelen at slike opplysninger ikke inngår i "sakens opplysninger", har det en pedagogisk effekt at dette blir presisert i loven.

På ett punkt har utvalgets opplegg en betydelig svakhet, slik vi ser det: Beskyttelse av sensitive inngangsupplysninger for bruk av hemmelige tvangstiltak.

På side 252-253 i utredningen drøfter utvalget spørsmålet om slike inngangsupplysninger i det hele tatt bør kunne unntas fra innsyn etter unntakshjemmelen i utkastet § 6-8 og besvarer spørsmålet bekreftende. Videre uttaler utvalget på side 249 at "[b]egrensningene i innsynretten skal legge til rette for at politiet kan drive effektiv kriminalitetsbekjempelse" (sic) og at "[d]et er avgjørende for politiets samarbeid med kilder og informanter at opplysninger

kan mottas med visshet om at de ikke blir kjent". Valg av lovgivningsteknikk med hensyn til vern av inngangsupplysninger drøftes imidlertid ikke.

I vårt politidistrikt har vi vært aktive i bruken av mulighetene i gjeldende regelverk – det vil si straffeprosessloven § 242a – for å verne sensitiv inngangsinformasjon i saker med bruk av skjulte tvangsmidler. Rettstilstanden er bedre nå enn før lovendringen i 2013, men den er dessverre langt fra optimal.

Det går nokså greit når begjæring om skjult tvangsmiddelbruk baseres dels på ikke-sensitiv informasjon og dels på sensitiv informasjon. Da kan vi innrette saken slik at det ikke blir noen "hull" i den "åpne" sakens dokumenter etter at vi har tatt ut de dokumentene som er omfattet av rettens kjennelse om innsynsnekt. Dette forutsetter imidlertid at retten ikke refererer fra opplysninger unntatt fra innsyn i kjennelsen om skjult tvangsmiddelbruk. Flere ganger har vi dessverre opplevd at retten har trådt feil her og likevel referert fra sensitive opplysninger, og vi har da vært nødt til å fremme § 242a-sak for å få sladdet de aktuelle deler av kjennelsen. Disse situasjonene er svært kritiske, idet slik sladding nærmest inviterer til spekulasjoner fra forsvarerens side.

I tilfellet hvor en begjæring utelukkende baserer seg på sensitiv informasjon, vil det alltid bli et "hull" i dokumentmassen. Da er det svært enkelt for forsvareren å resonnerer seg frem til at sensitive opplysninger er blitt unntatt fra innsyn, og på den måten er det meste av skaden allerede skjedd. Mistenkte har da en klar foranledning til å undersøke og vurdere hvem som kan ha gitt opplysninger til politiet.

Var inngangsupplysninger definert ut av saksopplysningsbegrepet ville ikke forsvareren hatt foranledning til å spekulere i hvorfor enkelte dokumenter og opplysninger var unntatt fra saksdokumentene. Dette ville ha gitt en betydelig større grad av forutberegnelighet knyttet til spørsmål om vern av sensitive opplysninger.

I Prop. 147 L (2012-2013) side 41-42 anførte departementet at "det sentrale for mistenkte som hovedregel [...] [er] å få kjennskap til den informasjonen som genereres ved etterforskningen og ikke opplysningene som lå til grunn for at politiet i utgangspunktet iverksatte den", samt at "årsaken til at politiet har satt i verk etterforskning regelmessig må anses å være uten betydning for skyld- og straffespørsmålet". Vi slutter oss til dette. Innsynsretten etter EMK artikkel 6 nr. 1 omfatter bare relevante bevis ("material evidence"). Det avgjørende er hvilke opplysninger som i den enkelte sak er relevante for mistenktes sak – ikke arten av dokumentene. Videre er kravet til rettfærdig rettergang ikke til hinder for at påtalemyndigheten selv tar stilling til hvilke opplysninger som er relevante og at den unntar irrelevante opplysninger fra mistenktes innsyn, jf. blant annet utredningens side 246 og Prop. 147 L (2012-2013) side 32-33. Det er således intet i veien for å innføre en ordning hvor inngangsupplysninger knyttet til hemmelige tvangstiltak blir definert ut av saksopplysningsbegrepet, slik gjeldende (og foreslått) ordning er for blant annet tips og opplysninger om og fra informanter og spaning, og som har dannet grunnlag for annen etterforskning enn bruk av tvangstiltak som er besluttet av retten.

Opplysninger som kan unntas fra innsyn i medhold av straffeprosessloven § 242 første ledd bokstav e, vil regelmessig bli besluttet unntatt fra innsyn dersom det blir begjært, med mindre det helt unntaksvis skulle foreligge en situasjon hvor manglende innsyn i informantopplysninger vil medføre "vesentlige betenkeligheter" av hensyn til den mistenktes forsvar. Realiteten i hva det faktisk blir gitt innsyn i, vil således i de fleste tilfeller bli den samme,

uavhengig av om unntak fra innsynsretten baseres på kjennelse fra retten eller de aktuelle opplysningene er definert ut av saksopplysningsbegrepet. Det kan således ikke sees å hefte betenkeligheter ved sistnevnte løsning. Som riksadvokaten uttalte i sin høringsuttalelse av 7. juli 2010 til Metodekontrollutvalgets utredning (NOU 2009:15) på uttalelsens side 22, er "spørsmålet ikke bare [...] hvor mye innsyn som til sist blir gitt, men at tryggheten og forutberegneligheten er helt avgjørende for om reglene får den ønskede effekt". I nevnte høringsuttalelse foreslo riksadvokaten følgende unntak fra innsynsretten:

"Heller ikke opplysninger som bare brukes som grunnlag for begjæring om tvangsmidler som nevnt i §§ 200a, 202c, 202e, 208a, 210a, 210c, 216a, 216b, 216m og 222d, herunder påtalemyndighetens begjæring, rettens kjennelse og andre dokumenter knyttet til anvendelse av disse tvangsmidlene, inngår i sakens dokumenter. Opplysninger som [...] antas å være vesentlige av hensyn til siktedes forsvar, skal likevel inntas i sakens dokumenter senest samtidig med at det tas ut tiltale i saken."

Etter vårt syn representerer riksadvokatens forslag i utgangspunktet en fornuftig og praktikabel regel, og som på en tilfredsstillende måte ivaretar behovet for å verne sensitive opplysninger. Imidlertid må en operere med en lavere terskel for likevel å gi innsyn enn at opplysningene er "vesentlige". Det er ikke i samsvar med EMK artikkel 6 nr. 1 at påtalemyndigheten gis adgang til på egen hånd å unnta relevante opplysninger fra innsyn. I slike tilfeller må en derfor gå veien om domstolsprøving, jf. utkastet § 6-8.

Det er hensiktsmessig å knytte unntaket fra innsynsretten til bestemmelsen i utkastet § 3-25 første ledd, slik det er gjort i § 6-8. Imidlertid må nevnte bestemmelse – og således unntaket fra innsynsretten – omfatte alle hemmelige tvangstiltak. I utvalgets forslag er skjult kameraovervåkning utelatt, hvilket er uheldig og medfører en ikke ubetydelig begrensning i effektiviteten av denne etterforskningsmetoden.

På denne bakgrunn foreslår vi at utkastet § 6-1 annet ledd blir gitt følgende innhold:

- "Sakens opplysninger omfatter all informasjon som er fremkommet under etterforskning eller annen behandling av den sak undersøkelsen, mistanken eller tiltalen gjelder. Informasjon som
- a) foranlediget etterforskningen eller iverksettelse av konkrete etterforskningskritt,
 - b) er fremlagt for retten som grunnlag for bruk av tvangstiltak som nevnt i § 3-25 første ledd, herunder påtalemyndighetens begjæring, rettens kjennelse og andre dokumenter knyttet til anvendelse av tvangstiltaket,
 - c) er utarbeidet for intern bruk, eller
 - d) stammer fra politiets forebyggende virksomhet omfattes ikke, med mindre den kan ha betydning for mistenktes forsvar."

Utkastet § 6-7 ("Unntak fra rett til innsyn i opplysninger om tvangstiltak som ikke er iverksatt, og om anonyme vitner")

Etter utkastet § 6-7 første punktum kan det nektes innsyn i "opplysninger om tvangstiltak som ikke er iverksatt". For de ordinære tvangstiltak (for eksempel pågrep og ransaking) er dette en kurant regel. Når det gjelder de hemmelige tvangstiltak (for eksempel kommunikasjonskontroll), stiller vi spørsmål ved hvilken rettsstilling som kan utledes at utvalgets lovforslag. For disse tvangstiltak kan det selvfølgelig ikke gis innsyn ved iverksettelsen. Det er således behov for et annet rettsgrunnlag for unntak fra innsyn.

Etter gjeldende rett inngår ikke dokumenter som inneholder opplysninger om eller fra bruk av skjulte tvangsmidler i saksdokumentene på etterforskningsstadiet med mindre opplysningene er tatt i bruk under etterforskningen, jf. Prop. 147 L (2012-2013) side 59-60. Opplysninger er i denne sammenheng "tatt i bruk" når de er journalført, forelagt mistenkte i avhør eller fremlagt i rettsmøte, jf. NOU 2009:15 side 290. Etter vårt syn er det kun den delen av materialet som er blitt brukt som blir en del av sakens dokumenter i denne situasjon, og vi mener å kunne utlede dette av Rt. 2007 side 1251 og Rt. 2008 side 378 avsnitt 36.

Dagens regulering av opplysninger fra bruk av skjulte tvangsmidler på etterforskningsstadiet har gode grunner for seg. Utvalget synes å anerkjenne behovet for å skjerme slik informasjon, jf. utredningens side 249 hvor det uttaler at "[f]or hemmelige tvangstiltak er unntak fra innsynsretten på etterforskningsstadiet en klar forutsetning for metodebruken". Imidlertid klarer ikke vi lese ut av utredningen hvordan utvalget har sett for seg at slike opplysninger skal reguleres etter utkastet. Hvis det er meningen at de skal reguleres uttømmende i den generelle unntakshjemmelen i utkastet § 6-4 med adgang til rettslig prøving etter § 6-9, er dette en svært uheldig løsning. Forsvareren vil da i ytterste konsekvens kunne tvinge frem opplysninger om pågående skjult metodebruk ved å fremsette en generell begjæring om innsyn i opplysninger om eventuell bruk av hemmelige tvangstiltak og kreve rettslig prøving dersom begjæringen avslås. Slike konsekvensbetraktninger var avgjørende da Høyesterett i Rt. 2004 side 2023 etablerte dagens rettstilstand, jf. kjennelsens avsnitt 34:

"Men også krav overfor retten med grunnlag i § 242 om å få opplyst hvorvidt kommunikasjonskontroll er iverksatt og i så fall om innsyn, vil vanskeliggjøre kommunikasjonskontrollen både for påtalemyndighet og for retten, som må innrette sin behandling og sin grunngivning slik at mistenkte ikke kan utlede noe om hvorvidt slik kontroll foregår. Samtidig vil det altså regelmessig være gitt at innsynsrett må nektes."

På denne bakgrunn vil vi sterkt advare mot å gå bort fra dagens rettstilstand på dette punkt.

Det kan være at utvalget har ment å videreføre dagens rettstilstand. Dette må i så fall fremgå klart av forarbeidene og bør helst lovfestes.

Utkastet § 6-8 ("Unntak fra rett til innsyn i opplysninger som ikke påberopes som bevis i saken, eller som er fremlagt som grunnlag for bruk av hemmelig tvangstiltak")

På side 253 i utredningen drøfter og forkaster utvalget tanken på å supplere adgangen til å unnta fra innsyn inngangsupplysninger knyttet til ordinære tvangsmidler. Vi er enige i dette, men med et viktig unntak, nemlig ransaking. Det er meget vanlig at etterforskning av narkotikalovbrudd iverksettes på bakgrunn av informantopplysninger. Slik informasjon vil ofte – alene eller sammen med andre opplysninger – kunne etablere tilstrekkelig mistanke for en beslutning om ransaking. I hastesaker hvor påtalemyndigheten treffer beslutningen, oppstår det sjelden vanskeligheter knyttet til å beskytte informantopplysningene, da disse regelmessig ikke vil bli nedtegnet i sakens dokumenter. Utenfor hastetilfellene ligger som kjent kompetansen til å beslutte ransaking hos retten. Idet grunnlaget for en begjæring til retten om ransaking skal forankres i sakens dokumenter, sier det seg selv at det ikke er aktuelt å fremme ransakingsbegjæringer basert på informantopplysninger. Etter dagens rettstilstand er derfor metodetilgangen avhengig av at en er i en hastesituasjon. Dette er meget uheldig av flere grunner, ikke minst den omstendighet at det kan føre til at hastekompetansen blir lagt på strekk for å konstruere en situasjon hvor informantopplysningene kan benyttes. Hvis

departementet ønsker å rette opp denne situasjonen, står en overfor to valg: Enten gi påtalemyndigheten primærkompetanse ved ransaking eller innføre en adgang til å unnta inngangsupplysninger knyttet til ransaking fra innsyn med hjemmel i utkastet § 6-8. Etter vårt syn er sistnevnte alternativ det mest fornuftige, idet det ikke knytter seg noen betenkeligheter til dette.

Som nevnt ovenfor, er vi av den oppfatning at det bør kunne være mulig å unnta inngangsupplysninger knyttet til skjult kameraovervåkning fra innsyn. Dersom vårt forslag om å definere slike opplysninger ut av saksopplysningsbegrepet ikke blir tatt til følge, foreslår vi subsidiært at skjult kameraovervåkning blir inkludert i unntakshjemmelen i utkastet § 6-8, gjennom en tilføyelse i § 3-25 første ledd.

Etter det vi kan forstå ut fra hva som fremgår av lovutkastet og lovspeilet på side 709 i utredningen, er straffeprosessloven § 292a erstattet av utkastet § 8-2. Sistnevnte bestemmelse etablerer bevisforbud for opplysninger som er unntatt innsyn etter § 6-8. Den representerer dermed en videreføring av straffeprosessloven § 242a femte ledd. Straffeprosessloven § 292a har imidlertid i dag et selvstendig virkeområde for så vidt gjelder opplysninger som ikke er nedtegnet i sakens dokumenter. Spørsmålet er hvilket vern slike opplysninger vil få etter utvalgets lovforslag. Vi leser for vår del utkastet § 6-8 etter sin ordlyd og i sammenheng med at utvalget forlater saksdokumentbegrepet til fordel for et saksopplysningsbegrep. En naturlig konsekvens av dette er etter vårt syn at det ikke gjelder begrensninger knyttet til hva slags opplysninger som kan unntas fra innsyn, og således kan § 6-8 benyttes til å unnta opplysninger som etter gjeldende rett vil måtte unntas med hjemmel i straffeprosessloven § 292a. Dette må imidlertid vurderes og presiseres av departementet.

Dokumentfremleggelse ved i forbindelse med rettsmøter under etterforskningen

Etter straffeprosessloven § 98 tredje ledd annet punktum skal forsvareren snarest mulig og senest før rettsmøte om varetektsfengsling få gjenpart av de av sakens dokumenter som han har rett til å gjøre seg kjent med etter § 242. Høyesteretts ankeutvalg har lagt til grunn at dette omfatter de saksdokumenter som foreligger når rettsmøtet holdes, jf. HR-2017-274-U avsnitt 15 med videre henvisninger. Bestemmelsen kan ikke sees videreført i utvalgets lovutkast.

Slik vi ser det, bør det i den innledende etterforskningsfasen kunne gjøres unntak fra innsyn hvor ressurs- og prioriteringshensyn tilsier dette, holdt opp mot mistenktes behov for innsyn. Særlig i større saker med omfattende databeslag o.l. vil det i mange tilfeller være nærmest umulig å være "ajour" med dokumentsettene som skal overleveres forsvareren og retten. Etterforskningen pågår gjerne kontinuerlig, og det fremkommer stadig nye dokumenter. I en slik situasjon vil dessuten hverken forsvareren eller retten ha noen praktisk mulighet til å sette seg inn omfattede informasjonsmengder som blir overlevert kort tid før rettsmøtet. Problemstillingen er aktuell for alle rettsmøter under etterforskningen, selv om den absolutte plikten til dokumentfremleggelse kun gjelder for rettsmøter om varetektsfengsling.

Av hensyn til klarhet bør plikten til dokumentfremleggelse i forbindelse med rettsmøter under etterforskningen reguleres i loven, og det bør åpnes opp for en skjønnsmessig vurdering av hvilken informasjon det er praktisk å overlevere til forsvareren og retten forut for rettsmøtet.

Innsyn i saker med flere mistenkte

På utredningens side 244 er regelen om innsyn i saker med flere mistenkte omtalt, jf. straffeprosessloven §§ 242 fjerde ledd og 264 syvende ledd, hvoretter den enkeltes innsynsrett ikke omfatter dokumenter som kun gjelder andre mistenktes forhold. I det praktiske rettsliv har regelen stor betydning. Til tross for at regelen er omtalt i utredningen for så vidt gjelder dagens rettstilstand, kan vi ikke se at den er videreført i utvalgets lovutkast. Dette er uheldig.

Kapittel 13 ("Bevis")

Pkt. 13.2.1 ("Generelt om lovfesting av alminnelige bevisregler")

Pkt. 13.2.4 ("Bevistilbud")

Pkt. 13.2.5 ("Rettsens ansvar for sakens opplysning")

Pkt. 13.2.7 ("Beviskrav")

Vi kan slutte oss til utvalgets forslag på disse punkter. Reglene om bevis er helt vitale i vår straffeprosess, og lovfesting av de sentrale regler viktig av pedagogiske hensyn. Videre er det nødvendig å få partenes formidling og rettsens håndtering av bevistilbud inn i mer ordnede former. Under noe tvil er vi også enige i begrensningen av rettsens adgang til supplerende bevisførsel til skade for mistenkte. Forøvrig nøyer vi oss med å vise til utredningen.

Pkt. 13.3.3 ("Nøytralitetsprinsipper")

Langt på vei kan vi slutte oss til utvalgets forslag vedrørende de ulike nøytralitetsprinsippene. Når det gjelder stadienøytralitet og bruksmåtenøytralitet, er vi imidlertid betenkte. Vi er ikke uten videre enige i at bevisforbudene bør gjelde på ethvert trinn i straffeprosessen og uavhengig av bruksmåte. Læren om ulovlig ervervet bevis er mangslungen, og utkastet § 8-5 gir anvisning på en bred skjønnsmessig vurdering. Å innføre en absolutt regel om at alle bevis som det hefter en eller annen feil ved skal vurderes opp mot bestemmelsen på ethvert trinn av saken og med hensyn til enhver bruksmåte, fremstår aldeles upraktisk. Videre kan vi ikke se at reelle hensyn tilsier en slik ordning. Særlig med hensyn til ulike avgjørelser på etterforskningsstadiet, fremstår det som unødvendig komplisert – og dessuten hemmende på fremdriften i etterforskningen – at bevis skal "avskjæres" underveis. På denne bakgrunn vil vi sterkt fraråde den skisserte løsningen. Hvis en skal endre på dagens rettstilstand, må ulike sider av stadienøytralitet og bruksmåtenøytralitet – særlig sett i sammenheng med læren om ulovlig ervervet bevis – vurderes grundigere enn hva utvalget har gjort.

Pkt. 13.3.4.2 ("Bevisforbud ved yrkesmessig taushetsplikt – alminnelig utstrekning")

Vi er enige i forslaget om å knytte bevisforbudet til uttrykket "fortrolig kommunikasjon" og viser til utvalgets drøftelse om dette.

I utkastet § 8-6 tredje ledd er det bestemt at det ikke gjelder bevisforbud hvis noen som er nevnt i bestemmelsen med skjellig grunn mistenkes å være medskyldig i det straffbare forhold. På utredningens side 577 er det uttalt at bestemmelsen "viderefører gjeldende rett, men gir et klarere og mer generelt uttrykk for regelen" enn straffeprosessloven § 204 annet ledd. Videre heter det at mistankekravet "sikrer en viss kontroll, og [...] innebærer at ikke enhver mistanke er tilstrekkelig for unntak fra bevisforbud".

Også i relasjon til kommunikasjonskontroll mv. er det gjort unntak fra bevisforbud for det tilfelle at det foreligger "skjellig grunn til mistanke" om at den som kommuniserer med den avlyttingen er rettet mot, er en "medskyldig", jf. utkastet § 20-5 første ledd. Av utredningens side 341 fremgår det at reglene om kommunikasjonsavlytting og romavlytting videreføres, slik at det må antas at unntaket fra bevisforbud er ment å være uttrykk for hva som følger av dagens rettstilstand.

Etter vårt syn kan det imidlertid ikke legges til grunn noe krav om skjellig grunn til mistanke for unntak fra bevisforbud etter gjeldende rett, hverken hva gjelder beslag eller kommunikasjonskontroll mv. Tvert imot mener vi å kunne utlede av HR-2016-1086-U avsnitt 32 at det ikke kan kreves en slik grad av mistanke mot advokaten i denne sammenheng. Som det fremgår av nevnte kjennelse, er reglene om beskyttelse av klientkommunikasjon ikke begrunnet i hensynet til advokaten, men i klientens behov for å kunne søke rettslig bistand i fortrolighet. Vi vil fraråde å oppstille et krav om skjellig grunn til mistanke, da dette vil ha uheldige konsekvenser for bevistilgangen. Er det først etablert en mistanke mot advokaten, bør det anses legitimt for påtalemyndigheten å undersøke materialet.

Vi savner – både etter gjeldende rett og i utvalgets forslag – en generell regulering av videre behandling av opplysninger som har tilflytt politi og påtalemyndighet i en avvergesituasjon. Et sentralt spørsmål er i hvilken utstrekning slike opplysninger kan benyttes som bevis etter at avvergesituasjonen er opphørt. Et eksempel er adgangen helsepersonell har etter helsepersonelloven § 23 nr. 4 til å gi opplysninger "når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig". Bestemmelsen åpner opp for at for eksempel en lege kan forklare seg til politiet om pågående mishandling i nære relasjoner. Et annet eksempel er opplysninger gitt med hjemmel i straffeloven § 196. Vi legger til grunn at slik informasjon kan benyttes som bevis for den dømmende rett selv om det straffbare forhold er avsluttet. Håndteringen av slike tilfeller fortjener imidlertid en plass i ny straffeprosesslov.

Pkt. 13.3.4.4 ("Bevisforbud ved rettsstridig ervervede bevis")

Vi mener at det ikke er noe behov for å endre gjeldende rettstilstand og er kritiske til utvalgets forslag om at disiplineringshensyn skal tillegges vekt ved spørsmålet om bevisforbud.

Pkt. 13.3.6 ("Betydningen av at opplysninger omfattet av bevisforbud er blitt offentlig kjent")

Vi støtter utvalgets forslag om å endre dagens rettstilstand på dette punkt og viser til utvalgets vurderinger.

Pkt. 13.4.2 ("Bør barn ha rett til å avstå fra å forklare seg mot nærstående?")

Vi er kritiske til å endre dagens rettstilstand på dette punkt. Gjeldende regler er godt begrunnet, og det vil bli unødvendig komplisert å gjøre barn under 12 år kjent med vitnefritaket. Utvalgets forslag vil medføre en uønsket og ubegrunnet reduksjon av tilgangen til viktige bevis i alvorlige straffesaker.

Pkt. 13.5.2.4 ("Bør mistenktes rett til kontradiksjon og krysseksaminasjon styrkes?")

Den rettsstilstand vi har i dag er utviklet gjennom et langvarig og godt fundert samspill mellom Høyesterett og EMD. Reglene er praktisk og mistenktes rettssikkerhet er etter vårt syn godt ivaretatt. Konsekvensene av utvalgets lovforslag vil være at bevistilgangen i en stor del av straffesakene vil bli begrenset i sterk grad, og med det forringe samfunnets evne til å bekjempe kriminaliteten, uten at vi kan se noen positive følger som kan veie opp dette. Vi vil på det sterkeste fraråde at lovforslaget blir tatt til følge.

Pkt. 13.5.3 ("Særlig om forklaringer fra barn og andre sårbare personer")

Utvalget tar til orde for et motsatt utgangspunkt enn hva som gjelder i dag med hensyn til spørsmålet om varsling av mistenkte forut for tilrettelagte avhør. Dette er vi sterkt uenige i.

Utvalget karakteriserer gjeldende ordning som "et systematisk innhugg i mistenktes rett til kontradiksjon" og begrunner for øvrig sitt syn med at justeringen er "ønskelig for å sikre overholdelse av våre folkerettslige forpliktelser på en bedre måte". Drøftelsen viser imidlertid at utvalget baserer sitt standpunkt utelukkende på folkerettslige forpliktelser som verner mistenkte og at det således overser plikten til å ivareta vitner, i dette tilfelle de mest sårbare vitnene/ofrene vi har i strafferettspleien. I den forbindelse viser vi til vår høringsuttalelse til lovendringen i 2015, og som er gjengitt i Prop. 112 L (2014-2015) på side 47-48:

"Vestoppland politidistrikt trekker frem at også våre internasjonale forpliktelser til å ivareta vitnene må tilligges vekt og skriver:

'Vi er enige i arbeidsgruppens redegjørelse for hvilke rettslige rammer som følger av EMK artikkel 6 nr. 1, jf. nr. 3 bokstav d, slik rettsstilstanden er etter A.S. mot Finland. Imidlertid er vi av den oppfatning at rapporten gir en mangelfull beskrivelse av det samlede bilde av våre internasjonale forpliktelser, som også inkluderer bestemmelser hvor hensynet til vitnet utgjør den beskyttende interesse.

De aktuelle bestemmelser er EMK artikkel 8 og barnekonvensjonen artikkel 19. Begge bestemmelser gjelder som kjent som norsk rett med forrang, jf. menneskerettsloven § 3, jf. § 2 nr. 1 og 4. Etter vårt syn bidrar bestemmelsene til å styrke arbeidsgruppens konklusjon vedrørende spørsmålet om det - i relasjon til retten til kontradiksjon - er adgang til å utsette underretning til siktede om berømmelse av dommeravhør.

EMK artikkel 8 gir '[e]nhver [...] rett til respekt for sitt privatliv [,] familieliv [og] hjem'. Bestemmelsen etablerer en plikt for myndighetene til å beskytte privatpersoner mot overgrep begått av andre privatpersoner. Hvis for eksempel myndighetene ikke foretar seg tilstrekkelig for å beskytte kvinner og barn mot en voldelig ektefelle og far, vil dette kunne representere en konvensjonskrenkelse. Varsling av siktede om dommeravhør er etter vårt syn et eksempel på dette. [...]

Etter vårt syn vil det å varsle en overgriper om at hans barn skal forklare seg i dommeravhør, i de fleste tilfeller utgjøre en krenkelse av konvensjonsbestemmelsen. Høyesterett har lagt til grunn at konvensjonstolkning foretatt av FNs menneskerettskomite skal ha betydelig vekt som rettskilde ved fortolkning av SP. Det samme må gjelde den tolkning FNs komite for barnets rettigheter foretar av barnekonvensjonen. Norske lovbestemmelser må således tolkes i lys av komiteens retningslinje om at en ved etterforskning av overgrepssaker skal unngå at barnet påføres ytterligere skade - for eksempel i form av at det 'legges til rette' for at overgriperen kan forsøke å true barnet til taushet."

På denne bakgrunn vil vi på det sterkeste fraråde at lovforslaget blir tatt til følge på dette punkt.

Pkt. 13.6.3.5 ("Oppnevning under etterforskning – forholdet til anklageprinsippet")

Vi er enige i forslaget om å begrense rettens adgang til å gå utover påtalemyndighetens begjæring om oppnevning av sakkyndige.

Kapittel 14 ("Etterforskning og tvangstiltak")

Pkt. 14.2.1 ("Formålet med etterforskningen")

Vi er positive til utvalgets forslag om å utvide rekkevidden av etterforskningsvirksomheten til også å omfatte undersøkelser som utelukkende har et avvergende formål. De vilkår som i dag gjelder for avvergeetterforskning – nemlig at det i tillegg til avvergeformål må være rimelig grunn til å undersøke om et straffbart forhold allerede er begått eller begås – fremstår som unødvendig teoretiske.

Videre støtter vi utvalgets forslag om å senke terskelen for å iverksette etterforskning i savnet saker. Det er i prinsippet lite som skiller disse sakene fra saker vedrørende ulykker og dødsfall.

Pkt. 14.2.2 ("Ansvaret for og styringen av etterforskningen")

Vi er helt enige i forslaget om å oppheve rettens adgang til å overta ledelsen av etterforskningen etter anmodning fra påtalemyndigheten.

Pkt. 14.2.4 ("Grunnleggende krav til etterforskningen")

Vi stiller oss bak de foreslåtte reglene om tidsbruk/fremdrift i etterforskningen og notoritet.

Pkt. 14.3 ("Grunnvilkår og fellesregler for tvangstiltak")

Forslaget om forenkling av lovens bruk av strafferammer som kriminalitetskrav, og med fire terskler, fremstår som fornuftig og praktikabelt. Det samme gjelder forslaget om en generell bestemmelse om adgang til å benytte tvangstiltak overfor utilregnelige personer.

Vi er også enige i forslaget om å åpne for avvergende metodebruk med sikte på alle overtredelser av straffeloven kapittel 17.

Pkt. 14.4.2 ("Kausjon og annen sikkerhetsstillelse")

Det fremstår som naturlig å overføre primærkompetansen til påtalemyndigheten. Som utvalget peker på, vil påtalemyndigheten på denne måten kunne hindre unødvendige pågripelser.

Pkt. 14.4.3 ("Elektronisk kontroll")

Vi er enige i forslaget om å innføre ordningen med elektronisk kontroll og viser til utvalgets begrunnelse.

Pkt. 14.4.4 ("Frihetsinnskrenkende tiltak som kan begrense behovet for pågrepelse og fengsling. Behovet for fleksibilitet og krav til presisjon i hjemmelsgrunnlaget")

Det fremstår som en praktisk ordning at påtalemyndigheten gis beslutningsmyndighet for de aktuelle tiltakene.

Pkt. 14.4.5.4 ("Fengsling ved risiko for unndragelse fra straffeforfølgningen")

Vi kan ikke slutte oss til forslaget om å innføre et krav om strafferamme på fengsel i to år. Overtredelser av vegtrafikkloven har som kjent en strafferamme på fengsel i ett år, og det er ikke sjelden aktuelt å varetaktsfengsle utlendinger for ulike trafikklovbrudd i det mer alvorlige sjikt. Et godt eksempel fra vårt eget distrikt – og som ble omtalt i riksdekkende medier – er et tilfelle i Gudbrandsdalen hvor en polsk trailersjåfør kjørte i sterkt alkoholpåvirket tilstand og det kun var tilfeldigheter som gjorde at kjøreturen ikke hadde dødelig utfall.

Pkt. 14.4.5.5 ("Fengsling ved bevisforspillelsesfare")

Vi vil sterkt fraråde innføring av den foreslåtte lengstefristen på tre måneder. En slik begrensning vil i store og kompliserte saker sette for snevre rammer for etterforskningen. Det er en rekke saker de senere år som neppe ville blitt oppklart på en fullgod måte, hvis nåværende straffeprosesslov hadde hatt en slik begrensning. Ikke minst gjelder dette der bevisforspillelsen er vedvarende frem til avholdt ankeforhandling. Det bør heller innføres en skjønnsmessig bestemmelse om at bruken av fengsling basert på bevisforspillelsesfare bør være så kortvarig som mulig. Videre vil vi peke på at den foreslåtte bestemmelsen ikke løser situasjonen hvor siktelsen (eller hva det blir kalt dersom siktetbegrepet blir fjernet) blir endret underveis.

Vi tillater oss for øvrig å foreslå at bestemmelsen i politiloven § 8 første ledd nr. 4 blir flyttet til straffeprosessloven, kanskje som et supplement til regelen om pågrepelse ved bevisforspillelsesfare. Bestemmelsen har som kjent utelukkende et etterforskningsformål og passer derfor ikke inn i politiloven.

Pkt. 14.4.5.9 ("Fremstillingsfristen for fengsling")

Vi er enige i forslaget om å harmonisere fristene for henholdsvis overføring fra politiarrest til fengsel og fremstilling for varetaktsfengsling, og viser til utvalgets drøftelse og lovutkast.

Pkt. 14.5.2.1 ("Kompetanse til å beslutte personundersøkelse")

Vi er enige i forslaget om å gi påtalemyndigheten generell beslutningsmyndighet.

Pkt. 14.5.2.5 ("Bruk av tvang for fremstilling til personundersøkelse, prejudisiell undersøkelse og psykiatrisk og psykologisk undersøkelse")

Vi er enige i forslaget om å innføre en hjemmel for å fremstille mistenkte til prejudisiell undersøkelse.

Pkt. 14.6 ("Kroppslig undersøkelse og identifiseringstiltak mv.")

Vi er enige i forslaget om å gi adgang til å innhente DNA uten at det først må etableres et sterkt mistankegrunnlag.

Pkt. 14.7.5 ("Personransaking av andre enn mistenkte. Forholdet til kroppslig undersøkelse")

Vi ser i enkelte – om enn noe sjeldne – tilfeller behovet for å utvide adgangen til kroppslig undersøkelse til også å gjelde tredjepersoner. Vi tillater oss derfor å be departementet om å vurdere spørsmålet nærmere. Vi kan gi et eksempel fra vårt eget distrikt for å illustrere behovet: En kvinne lå i koma med livstruende skader. Det var uklart for oss om vi stod overfor en ulykke eller om en straffbar handling lå bak. I den konkrete situasjonen var det en mulig teori at kvinnen var blitt utsatt for et seksuelt overgrep. En kroppslig undersøkelse ville ha kunnet avklare enkelte spørsmål som det var maktpåliggende å avklare i den helt innledende fasen av etterforskningen. Kvinnen var selvfølgelig ikke i stand til å samtykke i noen kroppslig undersøkelse, og det forelå således ingen hjemmel for tiltaket.

Pkt. 14.9 ("Inngrep i kommunikasjon mv.")

I Rt. 2015 side 81 gav Høyesterett anvisning på en mulig fremgangsmåte hvor påtalemyndigheten ved gjennomgang av materiale fra en kommunikasjonskontroll blir klar over at en samtale er mellom en advokat og en klient, eller det kan være usikkert om det dreier seg om en klientsamtale. Løsningen kan ikke sees omfattet av utvalgets lovutkast. Dersom det er ønskelig å videreføre ordningen, bør den komme til uttrykk i loven.

Pkt. 14.10.6 ("Infiltrasjon")

Vi er i utgangspunktet positive til forslaget til lovregulering av infiltrasjon. Imidlertid ser vi behov for en presisering av hvordan bestemmelsen skal forstås:

For at politiet skal kunne "ta fordekt kontakt" med en person "for å fremskaffe informasjon", må det finne sted en eller annen slags form for kommunikasjon mellom infiltratøren og objektet for infiltrasjonen, typisk en samtale. Da oppstår spørsmålet om hvilke rammer som gjelder for denne kommunikasjonen, utover de begrensninger som følger av vernet mot tvungen selvinkriminering, jf. Rt. 1999 side 1269, Allan mot Storbritannia (2002) og Bykov mot Russland (2009).

Et av utvalgsmedlemmene – Jon Petter Rui – har tidligere gjort seg til talsmann for det syn at det etter gjeldende rett ikke er adgang for politiet til aktivt å stille mistenkte spørsmål under infiltrasjon, jf. Jon Petter Rui, Om retten til å forholde seg taus og retten til ikke å måtte bidra til egen domfellelse i Tidsskrift for Rettsvitenskap 2009 side 47-69 på side 56. Vi er uenige i denne lovforståelsen. Som Rui anfører de lege ferenda, jf. op.cit. side 56-58, er det imidlertid – uavhengig av hva som følger av gjeldende rett – behov for en adgang for politiet til aktivt å kunne stille spørsmål til mistenkte under infiltrasjon. Det samme gjelder for personer som ikke har status som mistenkt. For oss fremstår det som uklart hvorvidt utvalget har ment å gi en slik hjemmel. Etter vårt syn bør det derfor presiseres i bestemmelsen at politiet aktivt kan stille spørsmål til objektet for infiltrasjonen. Den nærmere utpensling av rammene for slike spørsmål lar seg imidlertid ikke regulere i loven og bør overlates til rettspraksis. En viss veiledning for hvor grensen går etter EMK-retten, følger som kjent allerede av avgjørelsene fra Høyesterett og EMD som er nevnt ovenfor.

Kapittel 15 ("Internasjonalt samarbeid")

Vi kan slutte oss til samtlige forslag i dette kapitlet.

Kapittel 16 ("Påtalevedtak")

Pkt. 16.2 ("Frist for påtalevedtak")

Vi er uenige i flertallets forslag om rettslig prøving av etterforskningens fremdrift, idet dette bryter med det grunnleggende anklageprinsippet, som utvalget ellers i utredning er meget opptatt av å reddykke. Vi støtter mindretallets forslag om i stedet å lovfeste en rett til klage til statsadvokaten.

Pkt. 16.4 ("Henleggelse når forfølgning ikke er i det offentliges interesse")

Pkt. 16.5 ("Særlig om henleggelse av kapasitetsgrunner")

Vi er enige i utvalgets forslag til regulering av påtaleplikten.

Pkt. 16.6 ("Påtalebegjæring som vilkår for forfølgning")

Vi støtter forslaget om å fjerne det som er igjen av ordningen med påtalebegjæring.

Pkt. 16.7 ("Omgjøring av påtalevedtak. Særlig om vernet mot omgjøring")

Vi er enige i forslaget om å unnta fra omgjøringsvernet mistenkte som ikke er kjent med avgjørelsen det er spørsmål om å omgjøre.

Pkt. 16.8 ("Særlig om straffetilsagn (plea bargaining)")

Vi er enige i forslaget til lovfesting av adgangen til å gi straffetilsagn og viser til utvalgets drøftelse og lovutkast.

Kapittel 17 ("Generelle regler om rettens saksbehandling og avgjørelser")

Kapittel 18 ("Tingrettens behandling av straffekravet")

Kapittel 19 ("Saksbehandlingsfeil")

Kapittel 20 ("Anke")

Kapittel 21 ("Fullbyrding")

Kapittel 22 ("Gjenåpning")

Vi kan slutte oss til samtlige forslag fra utvalget – og utvalgets flertall der hvor det er dissens – for så vidt gjelder disse kapitler.

Med hilsen

Johan Brekke

Politimester

Kjell Kr. Ukkelberg

Fungerende påtaleleder Innlandet

Saksbehandler: Johan Petter Bærland
Kjell Kr. Ukkelberg